

ACASĂ LA SCRIITORII ROMÂNI

Luminița Cornea

Realizarea volumului cu titlul "Scriitorii români și muzeele lor memoriale" de Cristina Ionescu și Luminița Cornea, a avut ca punct de plecare afirmația lui M. Eminescu: "Fără cultul trecutului nu există iubire de țară" (Timpul - 22 iulie 1880).

Ca profesoară de română, autoarele au realizat cu elevii, de-a lungul anilor, numeroase excursii, cunoscând faptul că orice călător "este un om care încearcă un dialog cu celălalt capăt al lumii" (Henry de Montherlant) și că o călătorie este mai mult decât o trecere prin timpii geografiei, ci este "un mare zbor al sufletului".

Totdeauna am susținut că legătura între monografia fizică a spațiului și cea spirituală nu se realizează numai în modul didactic, prin informații biografice, ci și prin călătorii cu obiective culturale. Virtuțile lor formative, emoționale sunt evidente. Locurile de unde s-au ridicat scriitorii noștri, cu sursele peisajului în care s-au ivit, capătă semnificații simbolice, cu universul lor de legende și mituri.

Muzeele și casele memoriale descrise, precum și fotografiile acestora, realizate în totalitate de noi, devin în volum spații iradiante pe harta unei istorii culturale românești. Virtuțile complexe ale acestor așezăminte sunt de natură a le recomanda drept obiective prioritare ale oricărui pelerin, ca acte de modelare a factorului uman.

Volumul se oprește asupra a 45 de muzee memoriale ale scriitorilor din toate regiunile țării, insistând asupra influenței spațiului și atmosferei în care s-au născut și au creat scriitorii respectivi. Bogăția informației științifice constituie un stimul pentru cunoașterea mai profundă a creațiilor literare naționale. Cele peste 60 de ilustrații formează un adevărat album turistic, cu cele mai semnificative obiective literare ale României, îndemnând la vizitarea acestor, pe drept numite, lăcașe de lumină.

Din păcate însă nu toate muzeele memoriale se prezintă "la înălțime". La multe lipsește elementara preocupare a muzeografului, încât chiar prezentarea se face de către femeia de serviciu. Nu există pliante de prezentare, ori ilustrate cu muzeul, fotografii ale scriitorului respectiv, ori alte materiale.

În alte locuri sfințite de pașii unor mari creatori nu există muzee memoriale. Așa, de pildă, pelerinul ce trece prin Lancrăm își reamintește cu tristețe versurile lui L. Blaga: "La obârșie, la izvor/ nici o apă nu se întoarce/ decât sub chip de nor./ La obârșie, la izvor/ nici un drum nu se întoarce/ decât în chip de dor./ O, drum și apă, nor și dor,/ ce voi fi când m-oi întoarce/ la obârșie, la izvor?/ Fi-voi dor atunci? Fi-voi nor?" Tristețea se accentuează văzând că în casa unde s-a născut și în satul, care "poartă în nume sunetele lacrimii", și spre care se întoarce de atâtea ori, în versurile sale, poetul, încă nu există casă memorială.

La Rășinari, pe urmele lui U. Goga, casa, care, cu câțiva ani în urmă, îngăduia vizitatorului întoarcerea în atmosfera universului liric al poeziei sale, astăzi pare părăsită, nefiind declarată "muzeu memorial", deși în interior se află exponate demne de interes, precum și numai amintirea trecerii lui Mihai Eminescu prin acest lăcat. Privești cei "trei pruni frățini, / ce stau să moară/ (...) Cucuta crește în ogradă/ și pălămida- l leagă snopii.../ -Ce s-a ales din casa asta,/ Vecine Neculai al popii?!" ("casa noastră"). Întrebarea gravă a poetului așterne

tăcere adâncă în suflete.

În București este o întreagă geografie, altădată în ființă. Graba unora de a îndepărta urme ce mai puteau dăinui nu a stins misterul creației sau itinerare pe care s-au aflat Titu Maiorescu, Al.Macedonski, M. Eminescu, I. Slavici, I.L. Caragiale, Al.Odobescu, scriitori ce au dat la lumină comori generate de geniul lor. Este o geografie spirituală deasupra țării, stratificată în conștiințe. Ea ar trebui înviată în hărții literare limpezi ca s-o lăsăm celor de după noi și ei să continue harta, întregind-o, aducându-și contribuția la depozitul spiritual comun. Umbrele lor ne însoțesc nevăzute, când trecem pe locurile unde au trăit și au creat. În spatele Ateneului, în colțul străzii Mercur la nr. 1, știam casa fără etaj a lui Titu Maiorescu, cu ferestrele dinspre asfințit dând direct în stradă. Aici, cu ani în urmă, s-au desăvârșit mistere ale poeziei și prozei române, ale teatrului și criticii, ale culturii acrise, de proporții mult mai mari decât în orice punct al țării. În casa aceasta, în ultimul sfert de veac, au călcat aproape toți scriitorii care au trăit și au scris în București, între Războiul de independență și Războiul de întregire. Pășim pe aceste locuri, unde scriitorii au făcut gloria spirituală a pământului pe care-l călcăm. Aproape în Piața Amzei, stătea Slavici, unde a fost găzduit Eminescu. Tot împreună au stat și pe Podul Mogoșoaiei, ceva mai în stânga de Biserica Albă. Lângă acest loc începea strada Primăverii, unde au locuit Liviu Rebreanu și Ștefan Luchian. Și câte alte Case ! Amintirea lunecă înapoi în timp, construcțiile își schimbă destinația, forma, cad unele, se ridică altele, se perindă oamenii, se primenesc zilele.

Urme vechi, copleșite de aduceri aminte năvălesc în suflet ! Dar sunt și case care nu s-au schimbat și nu au fost știrbite din loc, cum este casa unde a trăit și a creat “medicul fără arginți”, Vasile Voiculescu în str. Doctor Staicovici 34-36, și care vândută, este acum locuită de chiriași. Casa lui Camil Petrescu din strada care-i poartă numele nu este casă memorială, la fel casa lui Ion Pillat din fosta stradă Pia Brătianu nr.9, astăzi strada Philippide, paralelă cu Bulevardul Dacia, unde a trăit și a creat I. Pillat între 1924-1945. Multe alte situații similare se găsesc la nivelul țării, unde casele unor mari personalități sunt locuite de familii care nu au nimic comun cu acei ce au pecetluit acele locuri cu încărcături spirituale. Trecând pe lângă biserica Sfântul Elefterie, aflați pe strada Carol Davila nr. 9, acolo unde a trăit și a creat Ion Barbu, ne întrebăm de ce numai o placă amintește rolul lui în poezia românească și în casa în care a creat este un cabinet medical?

Este cu totul alta starea pe care o trăiești la Ipotești în preajma lacului “codrilor albastru (...) Tresărind în cercuri albe”. Această stare te îndeamnă să atragi cu grijă pietrele pe care le calci, să pășești ușor pe lespezi, căci o mare taină s-a săvârșit aici. În complexul memorial de la Ipotești trăiești o stare care te tulbură.

Există și case memoriale unde concepția orânduirii exponatelor, calitatea lor, grija pentru imacularea mărturiilor, în trecerea timpului, pregătirea muzeografilor, pasiunea prezentărilor, înseamnă pentru vizitator “ceea ce nu se uită” și o reală întoarcere spre identitate. Prezentarea adecvată, nu întâmplătoare, a materialelor expuse, a unui ansamblu coerent marcat științific, unit printr-o trăsătură de unire spirituală, facen din casele memoriale lăcașe de cultură și sporește valoarea receptării, conduce la formarea unui aparat receptor al operelor literare mai larg, prin recompunerea acelei geografii invizibile, absorbită în suflete și devenită structură interioară la scriitori. Se adâncește astfel înțelegerea ipostazelor în care “spațiul-matrice” se intercalează în procesualitatea trăirilor.

Volumul preconizat “Scriitorii români și caselor memoriale” de Cristina Ionescu și Luminița Cornea, prezintă în ordine următoarele muzee memoriale: “Moștenirea de carte veche în spațiul brașovean”, “Casa Dosoftei - cel mai vechi lăcaș de cultură din Iași”, “Târgoviște - ctitori de limbă și literatură română”, Casa memorială Anton Pann -

Râmnicu Vâlcea, Castelul - templu Iulia Hașdeu, Conacul de la Mircești, "Eminescu - omul deplin al culturii românești", Muzeul Mihai Eminescu din Copou-Iași, Muzeul memorial Iosif Vulcan din Oradea, Ion Creangă - Casa părintească din Humulești și Bojdeuca din Sicău-Iași, I.L. Caragiale-contemporanul nostru, Ploiești, La Șiria - în satul lui Slavici, Alex. Vlahuță - casa de la Dragosloveni și casa de la Agapia, George Coșbuc - "Badea Gheorghe din Hordoul Năsăudului", O.Goga - Castelul de la Ciucea, S.Fl. Marian, "duhovnic adevărat și strajă a românismului"-Suceava; Botoșani, N. Iorga - "un univers pe care nu-l cunoaștem încă", Vălenii de Munte: "N. Iorga a jucat în cultura română în ultimele patru decenii rolul lui Voltaire"; C.Hogaș - casa scriitorului din Piatra Neamț; Mihail Sadoveanu - Casa de la Copou-Iași și Casa de la Vovidenie-Neamț; Liviu Rebreanu - Casa memorială din Prislop-Năsăud și Casa memorială din Valea Mare-Pitești; Cezar Petrescu - casa memorială din Bușteni; G. Călinescu-Casa memorială din București; G.Topârceanu, Casa memorială din Nămiești-Argeș și Casa memorială din Iași, strada Ralet, nr. 7; Otilia Cazimir - casa din apropierea străzii Zlataust-Iași; M.Codreanu - Vila Sonet-Iași; Elena Farago-Casa memorială din Craiova; Tudor Arghezi-"La Mărțișor"-București; George Bacovia - Casa memorială din Bacău și Casa memorială din București; Colecția de artă Ion Minulescu - București; Emil Isac- Muzeul memorial din Cluj-Napoca; Vasile Voiculescu -Casa din Pâracov -jud. Buzău; Panait Istrati-Casa memorială din Grădina Publică -Brăila; Perpessicius - Casa memorială din str. Cetății-Brăila; La Mălini- Casa-muzeu "Nicolae Labiș"; Nichita Stănescu "mentor și stea polară a poeziei de limbă românească" - Ploiești; La Siliștea-Gumești - Marin Preda; Mikes Kelemen - Conacul de la Zagon, jud. Covasna; Benedek Elek - Casa memorială din Bățanii Mici, jud.Covasna.

Sporind interesul pentru aceste vetre nestinse ale culturii naționale, în concepția că literatura este o "summa scientiarum", o sinteză a cunoașterii umane proiectată în imagini artistice, căci unde trăiește mai adânc istoria Moldovei din perioada lui Ștefan cel Mare, ca în romanele lui Sadoveanu, realizăm un act de cultură autentică. Literatura, emanație spirituală în genere, vine să înnobileze apanajul fizic. Sunt locuri din natură, orașe, străzi, privești, care reflectate în unele spirite alese își transcend pitorescul geografic, devenind spații iradiante pe harta unei istorii culturale. Harta actelor de cultură o potentează pe cea a realității geografice, înălțând locurile la dimensiuni de mit. Aceasta este pentru noi pădurea din jurul Ipoteștilor, Humuleștiul, Copoul, Mărțișorul arghegian, Ceahlăul lui Coșbuc sau Valea Frumoasei la Sadoveanu.

Virtuțile complexe ale acestor așezăminte sunt de natură a le recomanda drept obiective prioritare ale oricărui pelerin, ca acte de modelarea factorului uman.

Coautoare a acestui volum, activând în județul Covasna și studiind viața și activitatea scriitorului Romulus Cioflec (născut în Araci-Covasna), am o strângere de inimă la gândul că în Araci există casa în care s-a născut scriitorul Romulus Cioflec, fără a fi muzeu. Romulus Cioflec a avut norocul să facă parte dintr-o mare generație de scriitori, pe care i-a cunoscut, cu care a fost prieten: G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu, G. Topârceanu, C. Stere, G.Călinescu, Panait Istrati, Onisifor Ghibu, ș.a. Ne punem firesc întrebarea: de ce autoritățile locale și oamenii de cultură ai județului Covasna nu luptă ca în această casă să fie realizat un muzeu memorial? Mai mult, s-ar putea realiza chiar un muzeu al personalităților românești din Araci. Aceasta deoarece Araciul este localitatea din sud-estul Transilvaniei care, raportat la numărul de locuitori, a dat cele mai multe personalități: folcloristul Dimitrie Cioflec (1828-1891), scriitorul Romulus Cioflec(1882-1955),mitropolitul academician Nicolae Colan (1893-1967) episcopul Caransebeșului Veniamin Nistor (1886-1963)),protopopii Aurel Nistor și Ioan Rafiroiu, librarul de renume Remus Cioflec, publiciștii Victor Cioflec,

Gheorghe Rafiroiu și Gheorghe Bota, medicul Pompiliu Nistor, cunoscut militant pentru unire și fruntaș al ASTREI, juristul Gheorghe Colan, fost secretar general al Uniunii notarilor din România, tatăl actualului academician Horia Colan din Cluj-Napoca. Pentru toți aceștia, pentru memoria lor se cuvine un muzeu în Araci.

Bibliografie

- Gelelețu, Mihai Mihăescu, Scriitori în muzee și case memoriale, Editura didactică și pedagogică, București, 1979, 179 pag. și 58 de ilustrații;
- Călinescu, George, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Ed. Minerva, București, 1982.
- Ștefănescu, Aristide, Ghidul muzeelor. Ed. Sport-Turism, București, 1984.
- File de istorie literară, evocări, text ales, stabilit, prefață și bibliografie de I. Opreșan, Editura Albatros, București, 1972.
- Baltazar, Camil, Contemporan cu ei (amintiri și portrete), E.P.L., (Buc.), 1962

Zusammenfassung

„Rumänische Schriftsteller und ihre Gedenkstätten“ ist der Titel eines Buches, das fertig für den Druck ist. Die Urheberinnen, Cristina Ionescu und Luminița Cornea, beide Rumänischlehrerinnen, haben seit Jahren mit ihren Schülern Ausflüge gemacht, denn jeder Reisende ist ein Mensch, der einen Dialog mit dem anderen Ende der Welt versucht (Henry de Montherlaut) und eine Reise bedeutet mehr als ein Durchschreiten der geographischen Zeiten, sie ist „ein großer Flug der Seele.“

Dieser Artikel enthält das Inhaltsverzeichnis des Buches, und zwar werden dem Leser 45 Museumsdenkstätten aus allen aus allen Landesteilen vorgeführt.

Die Verfasserin beklagt die vielen Häuser durch welche grosse Schriftsteller gezogen sind und die mit der Zeit zerstört wurden, in anderen aber wohnen Mieter, Familien, die nichts Gemeinsames haben mit denen, die diese Häuser durch ihre spirituellen Größen gezeichnet haben.

Den vielfachen Tugenden der Museumsdenkstätten - der Geburtshäuser der Schriftsteller - ist es zu verdanken, daß sie jeder Pilgerfahrt als wichtigstes Objekt, als ein Akt der Modellierung des humanen Faktors empfohlen werden können.

Zum Schluß stellt sich und anderen, Luminița Cornea, Lehrerin in Sf. Gheorghe, die das Leben und Schaffen des Schriftstellers Romulus Cioflec sehr gut kennt und weiß, daß in Araci das Haus steht, in dem er geboren ist und seine Kindheit verbracht hat, die Frage, warum die Autoritäten des Dorfes oder die Kulturverantwortlichen des Kreises nicht darum kämpfen, daß in dem Haus in Araci, Kreis Covasna, in dem Romulus Cioflec das Licht der Welt erblickt hat, ein Museum eingerichtet wird.

Weil Araci, eine Ortschaft im Südosten Transilvaniens ist, die im Vergleich zur Einwohnerzahl die meisten Persönlichkeiten geboren hat, schlägt die Autorin vor, ein Museum der Persönlichkeiten hier ins Leben zu rufen.